

3. Seminář

Teorie:

Metody a formy

• **Výukové metody slovní**

Slovní výukové metody jsou založeny na ústním či písemném projevu. Umožňují žákům vyjadřovat své myšlenky, diskutovat o nich, argumentovat, vznášet soudy, předkládat hodnocení, stejně jako popisovat své vlastní postoje a jednání. Každá slovní metoda je prostředkem pozitivní komunikace a nástrojem kultivace jazyka.

- a) **vyprávění** - monologická metoda, zprostředkovává vědomosti výpravným, citově podbarveným způsobem, z didaktického hlediska je metoda účinná tehdy, když se ve výuce sledují kognitivní i afektivní cíle
- b) **vysvětlování** - monologická metoda, používá se, když se učitel nemůže opřít o předchozí žakovské zkušenosti
- c) **přednáška** - monologická metoda, předávání hotových informací učitelem, její vnímání a zapamatování žáky, prezentuje poznatky v souvislém, logicky utříděném a jazykově bezchybném projevu, má tři části - úvod, výkladová část a závěrečná část
- d) **diskuse** - předpokládá u všech zúčastněných určité vědomosti vztahující se k řešenému problému
- e) **dialog** - rozhovor vyžaduje od učitele dovednosti formulovat otázky, stručně, srozumitelně, jazykově správně, variabilně, žák by měl odpovědět obsahově a jazykově správně, účinný dialog předpokládá u všech účastníků společně akceptované téma, vhodnou atmosféru, připravenost atd., patří sem rozhovor, dialog, diskuse, panelová diskuse, brainstorming, brainwriting
- f) **didaktická hra** - dramatizace je názorné předvedení události či příběhu
- g) **metody písemných prací** – písemná cvičení, kompozice
- h) **metody práce s učebnicí, knihou, textovým**

• **Výukové metody dovednostně praktické**

Tyto metody jsou založeny na fyzické práci, na pracovní činnosti žáka a tvoří protiklad slovních výukových přístupů.

- a) **napodobování** - je proces, při němž se „napodobující osoba snaží opakovat po jiné osobě, která plní funkci vzoru, její vnější chování, řeč, myšlenky, postoje nebo prožitky“, podstatou napodoby je učení se podle předloženého vzoru
- b) **laborování** - žáci se učí pozorovat jevy, zaznamenávat a ovlivňovat jejich průběh, výsledky většinou zpracovávají a odevzdávají v podobě protokolů, komplexnější způsob laborování se nazývá laboratorní práce
- c) **experimentování** - metody laborování a laboratorních prací jsou využívány především při experimentování, experiment můžeme chápat jako specifickou metodu, která ověřuje stanovené hypotézy
- c) **modelové metody** – hotové úlohy, se kterými je možné manipulovat a vytvářet si představy daného jevu či vztahů mezi objekty
- d) **produkční metody** - výstupem produkčních metod mohou být výtvořky fyzické povahy (výrobek, vypěstovaná rostlina), výkony spojené s jemnou motorikou (psaní, kreslení, modelování, rýsování) nebo pohybový prvek spojený s hrubou motorikou (tělocvičný prvek, práce na pozemku aj.)

• **Výukové metody názorně demonstrační**

Tato skupina metod potvrzuje důležitost smyslového vnímání jevů a preferuje praktické poznávání skutečnosti. Při osvojování učiva akcentuje jednu z hlavních didaktických zásad – názornost.

- a) pozorování
- b) předvádění - zprostředkovává žáku prožitky prostřednictvím smyslových receptorů

c)instruktáž - prezentuje žákům slovní nebo písemnou formou určitý objekt a způsob činnosti s ním

Doporučení:

Eliminace transmisivních vyučovacích metod, aktivizující metody, příkladem méně tradičních metod jsou Otevřené vyučování, zážitková pedagogika, projektové učení.

Inovativní postupy jsou náročné na přípravu, vyžadují vyšší čas pro realizaci, rozvíjejí myšlení, tvořivost, zájem o učivo, sebepoznání, mění vztahy ve třídě, dávají prostor k vyjádření názoru žáka, rozvíjejí jeho komunikační dovednosti. Nejsou vhodné při prezentaci náročné učební látky, jejich efektivita při upevňování a procvičování učiva se dá srovnat s tradičními.

Některé inovativní postupy:

- a. metody diskusní, situační, inscenační
- b. didaktická hra
- c. metody heuristické, řešení problémů
- d. individualizovaná výuka
- e. samostatná práce žáků
- f. skupinová výuka
- g. diferencované vyučování
- h. projektová výuka
- i. týmové vyučování
- j. výuka dramatem
- k. metody kritického myšlení
- l. soutěže
- m. práce s počítačem

Organizační formy práce

Typy:

1. **Individuální výuka** – doučování, domácí příprava
2. **Hromadná výuka** – děti stejného věku, stejná látka, stejné úkoly ve stejném čase (frontální), učitel musí vytvořit podmínky pro učení žáků, seznámit žáky s novým učivem, umožnit upevnění a prohloubení učiva, provést diagnostiku (hodnocení) sebe i žáků – splnění stanoveného cíle; podle převládající činnosti rozdělujeme hodiny na hodiny přípravy, osvojování, opakování a upevňování vědomostí, vytváření a upevňování dovedností, ověřování a hodnocení; nejpoužívanějším typem je kombinovaná hodina, zahrnuje všechny uvedené etapy
3. **Individualizovaná výuka** – např. daltonský plán založený na různých pokusech, experimentování, plán vyžaduje dokonale rozpracovaný obsah učební látky, umožňuje značnou svobodu žákům, ale učí je zodpovědnosti, sebeovládání
4. **Projektová výuka** – žáci s pomocí učitele řeší určitý úkol (projekt), který vychází z praktických potřeb, nebo je s praxí úzce spojený, podle rozsahu můžeme dělit projekty na individuální, skupinové, třídní a školní

Hlediska:

- a. Žáci mají jistý vliv na výběr projektu
- b. Projekt souvisí s mimoškolní skutečností
- c. Žáci mají o projekt zájem, baví je
- d. Projekt vede ke konkrétním výsledkům, žáci získávají poznatky, kvalifikaci, ale i odměnu

Fáze:

- a. Zpracování záměru
- b. Zpracování plánu

- c. Provedení projektu
 - d. Vyhodnocení projektu
5. **Skupinová a kooperativní výuka** – rozdělení třídy do menších skupin, např. podle druhu a obtížnosti činnosti, zájmu žáků, pracovního tempa, skupiny mohou být homo i heterogenní, kooperativní výuka spočívá ve spolupráci žáků, kteří řeší problémovou (heuristickou) úlohu, její principy se zakládají na práci ve skupinách, mnohem více je zdůrazněna zodpovědnost každého člena a oceňování jeho individuálního přínosu, jakož i přínosu celé skupiny
6. **Partnerská výuka** - výuka v párech je podobná jako práce ve skupinách, nejčastěji je využívána spolupráce žáků sedících vedle sebe v lavicích
7. **Týmová výuka** – spolupráce více učitelů v rámci flexibilních žakovských skupin, týmy učitelů mohou být jedno i více oborové

